

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Doğu Roma İmparatoru I. Manuel Komnenos'un (1143-1180) Büyük Roma İmparatorluğunu Yeniden Kurma Hedefleri Doğrultusunda Batı Politikası ve Sonuçları

Western Policy And Its Consequences in Line With The Goals of The Eastern Roman Emperor Manuel Comnenos I (1143-1180) To Re-Restore The Great Roman Empire

Fatma ÇAPAN^{a*}

^a Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Gaziantep/TÜRKİYE
ORCID: 0000 0002 8682 4179

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 13 Haziran 2022

Kabul tarihi: 6 Eylül 2022

Anahtar Kelimeler:

Doğu Roma İmparatorluğu,

Batı,

Haçlı

ÖZ

Doğu Roma İmparatoru I. Manuel Komnenos tahta çıktığında ülkesinin doğusunda ve batısında birçok düşmana sahip olmasına rağmen öncelikle batı ağırlıklı bir dış politika izlemeyi tercih etmiştir. Bunun nedeni ise Doğu Roma İmparatorluğu'nu batıda dünyevi lider haline getirerek Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma ve bir dünya imparatorluğu tesis etme fikridir. Bu nedenle batıda Normanlara karşı Almanlarla ve Papalık ile yakın ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Ancak II. Haçlı Seferi'nin başlaması ve Almanların bu seferde ön saflarda yer alması, Papa'nın bu Haçlı seferini desteklemesi bu ittifak çabalarını boşa çıkarmıştır. Bu durumu fırsat bilen Norman Kralı II. Roger'in saldırıları karşısında yeni politikalar üreten İmparator I. Manuel Komnenos hem Alman Kralı III. Konrad ile yeniden ittifak kurmayı başarırken hem de Venediklilere verdiği ticari imtiyazlar sayesinde onların donanma desteğini sağlamıştır. Ancak Alman Kralı Konrad'ın ölümü ve Doğu Roma'nın İtalya ve Adriyatik kıyılarındaki varlığı Venediklilerin çıkarlarına ters düştüğü için Doğu Roma'nın karşısında yer alması I. Manuel Komnenos'un planlarını suya düşürmüştür. Güney İtalya ve Sicilya'da başarılar elde edilmesine rağmen buralardaki hakimiyet uzun sürmemiş ve Normanlarla yapılan bir anlaşma sonucu Doğu Roma orduları bu bölgelerden çekilmek zorunda kalmıştır. İmparatorun batı ağırlıklı bu politikaları ordunun ücretli askerlerle doldurulmasına ve ekonomik anlamda da ülkenin zor duruma düşmesine neden olmuştur. İmparatorun tek dünya imparatoru olma uğruna Latinlere gösterdiği zafiyet ülke halkının tepkisine yol açmıştır. Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma politikaları konusunda oldukça hırslı bir imparator olarak karşımıza çıkan İmparator I. Manuel Komnenos bu hedefine ulaşamamıştır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: June 13, 2022

Accepted: September 06, 2022

Keywords:

Eastern Roman Empire,

West,

Crusader

ABSTRACT

When the Eastern Roman Emperor Manuel I Komnenos came to the throne, although he had many enemies in the east and west of his country, he preferred to follow a predominantly western foreign policy. The reason for this is the idea of establishing a world-wide empire by making the Eastern Roman Empire the worldly leader in the west. For this reason, he tried to establish close relations with the Germans and the Papacy against the Normans in the west. However, II. The start of the Crusade and the Germans being at the forefront in this expedition, and the Pope's support of this Crusade, nullified these alliance efforts. Taking advantage of this situation, Emperor Manuel I Komnenos, who produced new policies in the face of the attacks of the Norman King Roger II, was able to re-establish an alliance with the German King Konrad III, and also provided their naval support thanks to the commercial concessions he gave to the Venetians. However, since the death of the German King Konrad and the presence of Eastern Rome in Italy and the Adriatic coasts were against the interests of the Venetians, their opposition to Eastern Rome ruined the plans of Manuel I Komnenos. Despite the successes in Southern Italy and Sicily, the dominance in these areas did not last long and the Eastern Roman armies had to withdraw from these regions as a result of an agreement with the Normans. These western-oriented policies of the emperor caused the army to be filled with mercenaries and the country to fall into a difficult economic situation. The weakness of the emperor to the Latins for the sake of being the only world emperor has led to the reaction of the people of the country. Emperor Manuel I Komnenos, who appeared as an ambitious emperor in terms of world-wide policies, could not achieve this goal.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: capan@gantep.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

In this study, the western-oriented policies of Emperor Manuel Komnenos, who was on the throne of the Eastern Roman Empire between 1143-1180, were examined. Although the Eastern Roman Emperors ruled their countries with the capital city of Constantinople since 330 AD, they did not lose their longing for the old capital Rome and its surrounding lands. They have always continued their efforts to reconstruct the old great Roman Empire by recapturing these lands. Emperor Manuel Komnenos is one of the important emperors who felt these feelings strongly and acted in line with these feelings. At this point, the emperor, who wanted to make an alliance with the Germans, was the German King III. He took the first important step by marrying Bertha von Sulzbach, Konrad's sister-in-law (1138-1152). The most important reason for these alliance efforts was to provide the support of the Germans against the Seljuks, who were advancing rapidly in the east, against the Normans in the west. However, II. With the start of the Crusade, these alliance attempts with the Germans failed.

II. The attacks of the Norman King Roger, who took action by taking the opportunity to start the Crusade, also put the emperor in a difficult situation. In the meantime, although an alliance with the Germans was re-established, this time with the death of the German King Konrad, this alliance was broken again. Because the new German King Friedrich Barbarossa and the emperor Manuel Komnenos's world-wide empire ideas clashed with each other. The alliance with the Venetians to act together against the Normans also caused the emperor to be in a difficult situation economically and politically. The Venetians, who did not want to see the Eastern Roman dominance in Italy and the Adriatic coasts, openly took a front against the Eastern Rome. Emperor Manuel I, II. After Roger's death in 1154, he landed in Ancona and achieved unexpectedly great success in Italy, but was eventually defeated by the alliance against him in Europe and had to leave Italy. The efforts of the emperor to establish his worldly dominance in the west by establishing friendly relations with the papacy were also unsuccessful due to the conflict with the interests of the papacy. As a matter of fact, he took every opportunity to defeat the German Emperor Frederick I Barbarossa, his biggest rival against Emperor Manuel Komnenos. The German Emperor Frederick I Barbarossa's intervention in the papal elections and his disagreement with the Roman Church also gave Emperor Manuel Komnenos the opportunity he was looking for. Because Emperor Manuel Komnenos took advantage of these disagreements and aimed to come to the fore in the Christian world instead of the German Emperor. Therefore, he did his best to win the friendship of the Pope. The most important reason why the emperor behaved in this way was to seize the political dominance of the Christian world. In return, he accepted the religious leadership of the Pope and tried to establish an alliance based on political-religious interests. The Papacy has already approved such an alliance because it needs strong political and military support in the face of the Norman threat. As a matter of fact, if the Pope really finds the political and military support he is looking for, he plans to be influential on the Orthodox world. Because of these mutual interests, Emperor Manuel Komnenos and the Western Roman Church came together and convened councils. However, it is not so easy to overcome the prejudices and disagreements that have existed between the two parties since the past. As a matter of fact, these disagreements between the east and the west have never been overcome, even this process has brought them to 1204 IV. It continued to affect negatively until the Crusades and the 1453 Conquest of Istanbul. Although an apparent agreement was reached in the convened council, both parties are ready to break this agreement at the first opportunity. This opportunity for the Papacy came when the Germans left Italy and the agreement was abandoned. The Papacy still preferred its former allies. As the title of "Augustus" was not given to the emperor, a new reconciliation was made between the Germans, the Venetians and the Papacy. Emperor Manuel Komnenos, who spent a lot of time and money for this alliance, failed both in his foreign policy and in his domestic policy.

In this study, our specific aim is to reveal the western-oriented policies followed during the reign of Emperor Manuel Komnenos and their results; in general, to present the attempts of one of the emperors who wanted to revive the former great Roman Empire, as an example period, in line with this purpose. In our article, the subject has been tried to be presented to the reader as a whole by making use of domestic and foreign chronicles and examination works. As a result, one more period of the efforts to revive the old great Rome in the historical process was examined and it was seen that Manuel Komnenos, like other emperors, could not be successful in this regard due to religious, political, economic and military reasons.

Giriş

MS III. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun sınırlarının oldukça genişlemesi uzak bölgelerde imparatorluğun merkezi otoritesinin sarsılmasına neden olmuştur. Bu bölgelerde siyasi nüfuzu kuvvetlendirmek için yeni çareler aranmaya başlanmış ve özellikle merkeze uzak doğu sınırlarındaki siyasi hakimiyeti güçlendirme isteği nedeniyle İmparator Diocletianus (284-305) döneminde tetrarkhia/dörtlü yönetim sistemine geçilerek imparatorluğun doğusunda ve batısında birer Augustus ve Ceasar bulundurma yöntemi denenmiştir. Ancak Augustus ve Caesarlar arasındaki yetki çatışmaları nedeniyle bu sistem başarıya ulaşamamıştır. Yönetimi tekrar eski sisteme çevirerek "*Tek Roma İmparatoru*" formülünden giden İmparator Büyük Konstantin (324-337) ise bu kez imparatorluğun tüm topraklarında merkezi otoriteyi güçlendirmek için 11 Mayıs 330 tarihinde başkenti Roma'dan kendi adını verdiği Konstantinopolis'e taşımıştır (Mazal, 1995, s.26). Bu tamamen siyasi amaçlarla alınan bir karar olmasına rağmen zaman içerisinde imparatorluğun doğu yarısı ile batı yarısı arasında sosyal, kültürel ve dini farklılıklara neden olmuştur. Bu farklılıklar beraberinde siyasi bölünmelere neden olmuş ve imparatorluk yedinci asra kadar geçen dönemde keskin çizgilerle doğu ve batı olarak ikiye ayrılmıştır. Buna bağlı olarak tarihsel süreç içerisinde batılılar doğudakileri öz kültürlerinden koştukları, Grek kültüründen etkilendikleri, Latin kültürünü unuttukları noktasında eleştirirken doğudakiler ise böyle bir ayrılığı kabul etmeyerek doğunun ve batının bir olduğunu bu nedenle Konstantinopolis'teki imparatorun tek Roma imparatoru olduğunu iddia etmişlerdir. Bu süreç batıdaki Latinlerin doğudaki Greklerden her anlamda nefret etmesini tetiklerken doğudakilerin de bir zamanlar Büyük Roma İmparatorluğu toprakları içerisinde olan topraklara yeniden sahip olma arzularını güçlendirmiştir. Özellikle V. Asrın son çeyreğinde Got ve Germen kavimlerin saldırıları sonucunda batı topraklarında Roma hakimiyetinin sona ermesi Ostrogot, Vizigot ve Frank Krallıklarının kurulması Doğu Roma İmparatorluğu tarafından asırlar boyunca hazmedilememiştir. Bu tarihlerden itibaren tüm Doğu Roma İmparatorları bu toprakları Büyük Roma İmparatorluğu'na ait olduğu düşüncesiyle buldukları her fırsatta ele geçirmek istemiştir. Doğu Roma İmparatorluğu bulunduğu coğrafya nedeniyle doğusundan, kuzeyinden ve güneyinden birçok tehdit altında kaldığı için batı politikasında zaman zaman zayıf kaldığı dönemler olmuştur. Tahta çıkan imparatorların idealleri doğrultusunda da bazen batıya yönelik ağırlıklı politikalar güdülürken bazen de doğuya yönelik politikalar belirgin hale gelmiştir. Ancak ister doğuya ister batıya yönelik politikalar izlenirken bunlardan birisi konusunda düşmanlara askeri, siyasi ve ekonomik tavizler verilmesi gerektiği de açık bir gerçeklik olarak önümüze çıkmaktadır. Nitekim evrensel imparatorluk kurma hayalleri uğruna doğu sınırlarındaki en önemli düşmanlarından biri olan Sasaniler'e ağır vergiler ödemek zorunda kalan İmparator Justinianos (527-565) kendinden sonra haleflerine elleriyle beslediği ve güçlendirdiği bir düşman bırakmıştır. Hayal ettiği evrensel imparatorluğu uğruna batıya düzenlediği seferler için devlet hazinesini boşaltmış, halkını ağır vergiler altında ezmiştir. Batı'da kaybedilen toprakları almayı ve evrensel imparatorluğunu kurmayı başarsa da sağlam temellere dayanmayan bu imparatorluk kendisinin ölümünden sonra on yıl içinde yeniden çökmüştür. Batıda kazanılan topraklar birer birer kaybedilmiştir. İmparator Justinianos'un ölümünden sonra ise halefleri onun güçlendirdiği Sasaniler'in imparatorluk topraklarına yaptıkları saldırıları ve işgalleri durdurmakla uğraşmıştır¹. Ardından gelen İslam fütühatı ise doğu sınırlarında imparatorluk nüfuzunu oldukça sarsmıştır. İslam dünyasının güçlü olduğu

¹İmparator Justinianos'un tek dünya imparatorluğu uğrundaki faaliyetleri hakkında daha geniş bilgi için bkz. Çapan F. (2016). Bizans İmparatoru I. Justinianos'un (527-565) Evrensel İmparatorluk Çabaları ve Sonuçları. *1. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, Elazığ, s.885-891; Mazal, s.29-30.

dönemlerde Araplar, Konstantinopolis sınırlarına kadar dayanarak kuşatma girişimlerinde dahi bulunmuştur. İslam dünyasında zaman zaman ortaya çıkan siyasi karışıklıklar Doğu Roma İmparatorluğu'nun derin bir nefes almasını sağlamıştır. Ancak Selçuklu Türklerinin ortaya çıkışı ile birlikte Doğu Roma İmparatorluğu ebediyen alt edemeyeceği yeni bir düşmana sahip olmuştur. 1071 Malazgirt Zaferi sonucunda Anadolu'nun kaderi kökten değişmiş ve artık bir Türk yurdu olmaya başlamıştır (Turan, 1973, s.9; Sevim, 2014, s.84-86).

İmparatorluğu'nu en geniş sınırlarına ulaştırarak evrensel bir imparatorluk haline getirme arzusunu hırslı bir şekilde taşıyan İmparator Manuel Komnenos'un dedesi Aleksios Komnenos'un (1081-1118) tahta çıkışı ise Doğu Roma İmparatorluğu'nun siyasi varlığı açısından ayrıca bir önem arz etmektedir. Zira Aleksios Komnenos'un tahta çıkışından hemen önce Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusu Süleymanşah, Doğu Roma tahtındaki siyasi çekişmelerden ustaca faydalanarak Doğu Roma siyasi hayatında etkin rol almış, daha ileri giderek Üsküdar'da bir gümrük dairesi kurarak boğazdan geçen gemilerden vergi almaya başlamıştır. İmparator Aleksios Komnenos tahta çıkınca ilk işi Süleymanşah ile Dragon Suyu anlaşmasını yaparak onun dikkatini doğuya çevirmek olmuştur (Chalandon,1900, s.72-73; Turan, 2016, s.91). Bu politikasında başarılı olan İmparator Aleksios Komnenos, bundan sonra Anadolu'da Türk varlığına kesin bir son vermek için batıdan ücretli askerler talebinde bulunmuştur. Bu noktada Hıristiyan dünyasının tek lideri konumunda olmak için fırsatı değerlendiren Papa Urbanus'un çağrılılarıyla Haçlı Seferleri başlamıştır. Kalabalık Haçlı ordularının daha İstanbul'a gelmeden yaptığı katliamlardan haberdar olan İmparator Aleksios Komnenos, bu durumdan oldukça tedirgin olmuştur ancak son pişmanlık fayda etmemiştir. Bu nedenle Haçlı ordularının Doğu Roma başkentine zarar vermesini engellemek isteyen İmparator onlara klavuzlar vererek bir an önce Anadolu'ya geçmelerini sağlamıştır. Bu usta politikaları sayesinde Haçlı seferlerini idare eden İmparator bu sayede Anadolu'nun önemli bir kısmını yeniden ele geçirmeyi başarmıştır. Diğer yandan İmparator Aleksios Komnenos, Batı Anadolu'da başkenti tehdit edecek kadar güçlü olan Çaka beyi alt etmek için damadı Kılıçarslan ile arasını açmayı başararak Çaka Bey'in öldürülmesini sağlamıştır. İmparatorluk topraklarını sürekli yağmalayan Peçeneklerden kurtulmak için Kumanlarla ittifak yapmış ve bu tehlikeden kurtulmayı başarmıştır. Normanlara karşı Venediklilerle anlaşarak onların donanmasından faydalanmıştır (Kaleli, 2018,1238-139). Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma idealleri noktasında İmparator Justinianos'tan sonra en başarılı olarak adlandıracağımız İmparator Aleksios Komnenos, izlediği dış politika ile Doğu Roma İmparatorluğu'nu eski gücüne kavuşturmayı büyük ölçüde başarmıştır. Ancak daha önceki imparatorların ödediği gibi bunun için o da oldukça ağır bedeller ödemiştir. Batı dünyası ile temas feodalleşme oluşumunu derinleştirirken aslında daha önceki imparatorların mücadele ettiği feodal güçler, istenmedik bir şekilde devlet yapısının asıl taşıyıcıları haline gelmiştir. Venediklilerle Normanlara karşı yapılan ittifakın sonucu olarak İtalyanlar da dahil olmak üzere deniz cumhuriyetlerinin Doğu Roma ticaretine zorla girmesi ve imtiyazlar süreci başlamıştır. Bunun yanı sıra devletin askeri ve iktisadi gücü oldukça zayıflamıştır. Vergilerin iltizam usulüyle toplanmaya başlaması vergi memurlarının ve mültezimlerin başlarına buyruk davranışları ve suiistimalleri halk arasında büyük bir memnuniyetsizliğe neden olmuştur. Bunun yanı sıra halka ordu mensuplarının ikamet ve iâşe masrafları, ücretsiz veya düşük fiyatla her türlü yiyecek maddesi temin edilmesi gibi zorunlulukların yüklenmesi de halkın gün geçtikçe yoksullaşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma uğruna üretilen politikaların bir kısmı başarıya ulaşırken bir kısmı da başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Osrtogorsky, 1999, s. 339-343).

İmparator Aleksios'un ölümünden sonra yerine geçen oğlu II. Ioannes (1118-1143) çağdaşları tarafından Komnenosların en büyüğü olarak tanımlanmıştır. İleri görüşlü, dürüst ve

asil bir insan olarak tanımlanan İmparator II. İoannes babasının politikalarının izinde yürümüştür. İmparatorluğun doğusunda ve batısında çeşitli sorunlarla mücadele etmek zorunda kalan İmparator, Balkanlar'da yeniden ortaya çıkan Peçenek tehdidini 1122 yılında bertaraf etmeyi başarmış, Balkanlar'da Sırlar ve Macarlara karşı da başarılı mücadeleler vermiştir. Balkanlar'da yaşanan bu olumsuzluklar doğu sınırlarında Anadolu'da Danişmendliler ve Ermenilere karşı zayıf politikalar izlenmesine neden olmuştur. Ancak 1135 yılında Danişmendlier mağlup edilirken 1137 yılında Ermenilere karşı başarılar elde edilmiş ve aynı yıl içinde Antakya'ya girilmiştir. Norman tehlikesine karşı Almanlarla ittifak kuran imparator bu sayede doğuya yönelme fırsatı bulmuştur. Nitekim İtalya'da menfaatleri söz konusu olan Almanlar da Normanları düşman olarak gördükleri için Doğu Roma'ya potansiyel müttefik olarak yaklaşmıştır. İmparator II. İoannes oğlu Manuel'i Alman İmparatoru III. Konrad'ın baldızı Bertha von Sulzbach ile evlendirerek ölümünden sonra da devam edecek ilişkilerin altyapısını hazırlamış ve İmparator Manuel'in Normanlar üzerine yapacağı sefer için imparatorluğa uygun bir müttefik kazandırmıştır (Khoniates, 1995, s.36; Erdoğan, 2019, s.70; İoannes, 2001, s.33; Chalandon, 1907, s.141-142; Gregory, 2018, s.303-304). Bundan sonraki süreçte Filistin'de Doğu Roma hakimiyetini yeniden kurmayı amaçlarken bir av sırasında isabet eden zehirli bir ok nedeniyle hayatını kaybetmiştir. İmparator II. İoannes'in hedeflerini tam anlamıyla belirleyen başarılı politikaları sayesinde imparatorluğun askeri gücü artmış, doğuda ve Balkan sınırlarında Doğu Roma hakimiyeti yeniden sağlanmıştır. Dönemin şartları itibariyle ağırlıklı olarak doğuya yönelik politikalar izleyen İmparator II. İoannes de Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurmak için politikalar üretmiştir. Balkanlar'da izlediği politikalar sayesinde oğluna sorunsuz bir Tuna sınırı bırakmıştır. Ancak İmparator II. İoannes, oğlu I. Manuel Komnenos'tan daha farklı olarak daha ölçülü ve ileri görüşlü olarak hareket ederken, oğlu I. Manuel Komnenos, elindeki imkanların kısıtlılığına bakmaksızın daha aceleci bir tutum sergilediği için başarılı olamamıştır (Ostrogorsky, 1999, s.352). Bu çalışmamızda İmparator Manuel Komnenos'un tek dünya hakimiyetini sağlamak uğruna eski Roma İmparatorluğu'nun batı topraklarında hakimiyet kurma çabaları noktasında izlediği politikalar ve sonuçları incelenecektir.

I.Manuel Komnenos Dönemi (1143-1180)

İmparator II. İoannes Komnenos'un iki büyük oğlu Aleksios ve Andronikos'un 1142 yılında ölümleri üzerine İmparator, küçük oğlu Manuel'i kendisine vefiaht tayin etmiştir. Babası II. İoannes Komnenos'un 1143 yılında bir av kazası sonucu ölmesinin ardından I. Manuel Komnenos (1143-1180) Doğu Roma İmparatorluğu tahtına çıkmıştır. İmparator Manuel, tıpkı kendinden önceki Doğu Roma imparatorları gibi belki biraz daha ihtiraslı ve tutkulu bir şekilde Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma fikriyle dolu bir imparatordu (Mazal, 1995, s.40; Ostrogorsky, 1999, s.351; Ayan, 2018, s.378-379). Oysa İmparator Manuel'in tahta çıktığı dönemden önceki asırlar boyunca İmparatorluk büyük değişikliklere maruz kalmıştır. Evrensel İmparatorluk ideallerine sahip İmparator I. Justinianos (527-565) döneminde Büyük Roma İmparatorluğu'nun İtalya, Afrika ve İspanya'daki topraklarının çoğu yeniden imparatorluk topraklarına dahil olmasına rağmen bundan sonra kısa zamanda bu topraklar kaybedilmiştir. Sonraki süreçte islam fetihleri ile birlikte Mısır, Suriye, Filistin gibi toprakların kaybedilmesi ile imparatorluk arazisi oldukça daralmıştır. Batı Roma İmparatorluğu'nun batıya doğru topraklarını genişletmeye başlamasıyla da Doğu Roma İmparatorluğu sadece Anadolu ve Balkanlar gibi topraklarda hükmetmiştir. Bu sürecin devamı olarak XI. asırda ise imparatorluk, askeri ve siyasi gerileme dönemine girmiştir. Örneğin Sicilya tamamen Normanların kontrolü altına girmiştir. Doğu'da Selçuklu Türkleri Anadolu'nun batı sınırlarına kadar ilerlemiştir. İmparator Manuel'den önce dedesi ve babası döneminde elde edilen başarılar sayesinde her ne kadar bu durum tersine çevrilmeye çalışılsa da bu kez Haçlı

Seferlerinin başlaması ve Doğu Roma İmparatorluğu'na ait topraklarda Haçlı devletlerinin kurulması ile imparatorluk yeni bir siyasi ve askeri güç ile karşı karşıya kalmıştır. Tahta çıktığında doğuda ve batıda birçok sorunla baş etmek zorunda kalan İmparator Manuel Komnenos, tüm zorluklara rağmen Roma İmparatorluğu'nu eski ihtişamına kavuşturma hevesinden asla vazgeçmemiş ve bu konuda oldukça hırslı ve enerjik bir dış politika izlemiştir. Bu süreçte Papa IV. Hadrian ve Alman Krallığı ile yaptığı ittifak denemeleri, Sicilya'nın yeniden ele geçirilme çabaları ve böylece Batı Akdeniz'de yeniden hakimiyet kurma politikaları, Haçlı devletleri üzerinde Doğu Roma himayesi kurulması, Balkanlar'da Sırp ve Macarlara karşı izlenen savaşı politikalar İmparatorun bu konuda ne denli ihtiraslı olduğunun önemli göstergeleridir.

İmparator I. Manuel Komnenos'un batıya yönelik bu ağırlıklı tutumunun sebebinin ise sadece onun kişisel arzuları doğrultusunda açıklamak doğru olmaz. Batı'da Normanların Doğu Roma İmparatorluğu aleyhine faaliyetleri İmparatorun üzerine bir zaruret yüklemiş ve adeta onun kaderi haline gelmiştir. Bu dönemde Doğu Roma İmparatorluğu bir Akdeniz devleti olarak, merkezi Akdeniz olan bir Avrupa siyasi konjonktürünün tam ortasında kalmıştır. Dolayısıyla Doğu Roma İmparatorluğu Akdeniz sahillerinde büyük bir devlet olmasının neticesi olarak bu aktif siyasete müdahale etmek zorunda kalmıştır. Bu durumun İmparator I. Manuel Komnenos'un Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden tesis etme fikriyle bağlantısı ise bunun sadece imparatora ait olmadığı ve İmparatorluk tarihi boyunca var olan ve yaşatılan bir fikir olmasıyla da izah edilebilir, Nitekim İmparator I. Manuel'in Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma düşüncesi ne babası II. İoannes'e ne dedesi Aleksios Komnenos'a ne de diğerlerine yabancıdır. Çünkü bu fikir Batı Roma İmparatorluğu toprakları kaybedildikten sonra tahta çıkan tüm imparatorlara ait olup, son Doğu Roma İmparatoruna kadar devam etmiş adeta bir devlet geleneğidir. Doğu Roma İmparatorları daima kendilerini "Roma İmparatoru" olarak tanımlarken halk da kendini daima "Romalı" olarak tanımlamıştır (Basık, 2013, s.100-102; Ostrogorsky, 1999, s.352). İmparator I. Manuel'in bu noktada diğerlerinden farklı belki daha hırslı olmasının yanında biraz aceleciliği ve elindeki imkanların yetersizliğine önem vermeden harekete geçmesi şeklinde izah edilebilir (Ostrogorsky, 1999, s.352).

İmparator I. Manuel Komnenos'un Almanlarla İttifak Kurma Çabaları ve II. Haçlı Seferi Karşısındaki Tutumu

İmparator I. Manuel Komnenos, babası II. İoannes döneminde temelleri atılan Almanya ile müttefik politikaları devam ettirmiştir. Babası döneminde kararlaştırıldığı gibi tahta çıktıktan sonra Alman Kralı III. Konrad'ın (1138-1152) baldızı Bertha von Sulzbach ile evlenerek bu ittifakı pekiştirmeye çalışmıştır. Bu ittifak çabalarının en önemli nedeni ise batıda Normanlara karşı doğuda hızla ilerlemekte olan Selçuklulara karşı Almanların desteğini sağlamaktır (Gregory, 2018, s.305). Ancak II. Haçlı Seferi'nin başlamasıyla birlikte Almanlar ile yapılan bu ittifak denemeleri başarısızlığa uğramıştır.

Musul Atabeyi İmameddin Zengi'nin 1144 yılında Urfa'yı ele geçirerek Urfa Haçlı Kontluğu'na son vermesi üzerine haçlılar Avrupa'dan yardım istemiştir (Demirkent, 1994, s.147; İbnü'l Esir, 1987, s.94). Bu yardım çağrısı üzerine Alman İmparatoru III.Konrad ve Fransa Kralı VII.Louis büyük birer ordu toplayarak II. Haçlı Seferi'ni başlatmıştır. I.Haçlı Seferi sırasında haçlıların kendi topraklarında yarattığı tehlikeyi deneyimleyen Doğu Roma İmparatorluğu yeni bir Haçlı seferini asla onaylamamıştır. Haçlıların bu savaşta başarı kazanması doğudaki Lâtin devletlerini güçlendirecek ve özellikle Antakya Prinkeps'liğinin işine yarayacaktı. Ayrıca bu Haçlı Seferi İmparator I. Manuel Komnenos'u doğu sınırlarında meşgul edecek ve batıda Normanlara karşı mücadelesinin ertelenmesine neden olacaktı. Nitekim Alman İmparatoru III. Konrad'ın ordularıyla birlikte doğuya doğru yola çıkması da

İmparatorun batıda yalnız kalmasına neden olacaktı (Abu'l Farac, 1987, s.384; Ostrogorsky, 1999, s.353). Çünkü II. Haçlı Seferi her ne kadar Fransızların da katıldığı bir sefer olsa da bu seferin liderliğini Alman İmparatoru Konrad üstlenmiş ve bu durum ortama Fransız'dan çok bir Alman ağırlığı getirmiştir².

Bu durum karşısında İmparator I. Manuel Komnenos, II. Haçlı Seferi öncesinde mecburen Türkiye Selçuklu Sultanı Mesud (1116-1155) ile anlaşma yapmak zorunda kalmıştır (Kesik, 2003, s.77; Turan, 2016, s.208; Ayönü, 2014, s.141-142). Eğer böyle bir anlaşma yapmasaydı batıda Haçlılarla doğuda Selçuklular ile her iki taraftan mücadele etmek zorunda kalacak olan imparatorun bu davranışı haçlılar tarafından ihanet olarak tanımlanmıştır³. Nitekim Ioannes Kinnamos, bu haçlı ordularıyla ilgili olarak onların Anadolu'ya geçip Türklerle savaştıktan sonra Filistin'deki kiliseyi tekrar ele geçirip kutsal yerleri kurtarma amaçlarının göstermelik bir iddiadan ibaret olduğunu asıl niyetlerinin Doğu Romalıların topraklarına saldırmak ve önlerindeki herşeyi ezmek olduğunu söyleyerek, imparatorluğun haçlı tehlikesinden ne denli çekindiğini ifade etmiştir (Ioannes, 2001, s.55). Diğer yandan İmparator I. Manuel Komnenos, bu Haçlı seferini fırsat bilen Norman Kralı II. Roger'in batıda yaratacağı tehlikeyi de göz önünde bulundurup bu anlaşmayı yapmak zorunda kalmıştır (İnce, 2021, s.84; Ioannes, 2001, s.54-55; Amran, 1985, s.137-141).

II. Haçlı Seferi'nin başlaması İmparator I. Manuel ile Alman İmparatoru III. Konrad'ın yaptığı anlaşmanın tehlikeye girmesine neden olmuştur. Alman Haçlı ordusunun Balkanlar'dan geçerken yaptıkları tahribat iki müttefik imparatorun arasını açmış⁴ bu nedenle Alman Kralı Konrad İstanbul'da İmparator I. Manuel Komnenos ile bir araya bile gelmemiş ve mektuplarla haberleşmişlerdi⁵. Ancak tüm bu olumsuzluklara rağmen İmparator Manuel Haçlılarla anlaşarak onlara yardım etmek zorunda kalmıştır. Haçlıları istedikleri bölgelere geçirmeden önce de ele geçirdikleri arazileri kendisine vermelerini ve sadakat yemini etmelerini istemiştir. Diğer yandan İmparator I. Manuel, Alman Kralı Konrad'a haber göndererek Türkler ile savaşa girmemesini, Roma arazisinden geçerek Antalya'ya gitmesini, herhangi bir karışıklık çıkarmamaları durumunda her türlü desteği vereceğini bildirmiştir. Ancak Konrad, Manuel'i dikkate almamış oldukça rahat hareket ederek Selçuklu topraklarına girmiştir. 26 Ekim 1147 tarihine geldiğinde Konrad'ın ordularının neredeyse tamamı Eskişehir yakınlarında imha edilmiştir (Ioannes, 2001, s.64; Turan, 2016, s.209; Khoniates, 1995, s.45; Abu'l Farac, 1987, s.384-385; Amran, 1985, s.142-149). Bu savaşta Fransız orduları ile Alman orduları arasında çıkan anlaşmazlıklar ve Lâtinlerin Doğu Romalılarla çarpışmaları sonucunda haçlıların gücü iyice zayıflamıştır. Alman Kralı Konrad yolda hastalanmış, Efes'e geldiğinde ordusunu terk ederek Antalya'da gemiye binerek kaçmıştır (Gregory, 2018, s.305; Ostrogorsky, 1999, s.353-354; Ioannes, 2001, s.67-68; Demirkent, 1997, s.106; Altan, 2003, s.64-65). Bu başarısız haçlı

² Niketas Khoniates, Alman ordularının sayısının oldukça muazzam olduğunu ve bunların sayısını saptamakla ilgili görevli memurların saymaktan yorulduğunu ve sayımı başaramayarak yarım bıraktıklarını ifade etmektedir. Bkz., Khoniates, 1995, s.44; Gregory, 2018, s.305.

³ Niketas haçlı ordularının gelişleriyle ilgili olarak "...Ama İmparator endişeli ve güvensizdi; kuzu postu içinde kurtların ülkesine saldırmamasından veya -efsane anlatılan aksine- eşek derisi altında arslanların gizlenebilmesinden veya kurt ve tilkinin ittifak etmiş olmalarından endişe ediyordu..." Diyerek İmparator Manuel Komnenos'un bu orduların ülkesine vereceği zarardan ne denli çekindiğini ifade etmektedir. Bu sebeplerle haçlılara güvenmeyen imparator, Selçuklularla ittifak yapmayı uygun bulmuş olsa gerektir. Bkz. Khoniates, 1995, s. 41.

⁴ Ioannes Kinnamos "...Dakia bölgesinin zor arazilerini geçip ovalara varınca, kötü niyetlerini belli etmeye başladılar. Pazarda onlara mal satanlara haksız yere zorbalık ettiler. Eğer birisi karşı koyarsa, onu kılıçlarının kurbanı ettiler. Kral Konrad olup bitenlere aldırmadı; şikayet edenlere hiç kulak vermedi veya dikkate alsa bile herşeyi yerli halkın kötülüğüne atfetti" diyerek bu haçlı ordularının yaptıkları zulümlere dikkat çekmiştir. Bkz. Demirkent, 2001, s.57; Chalandon, 1900, s.147.

⁵ Her iki İmparator arasında yapılan bu mektuplaşmalar ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Ioannes Demirkent, 2001, s.60-63.

seferi Doğu Roma İmparatorluğu ile Almanya arasında İmparator II. İoannes döneminden itibaren temelleri atılan ittifakın zarar görmesine neden olmuştur. Nitekim II. Haçlı Seferi'nden en çok zarar görenler Doğu Roma İmparatorluğu başta olmak üzere Almanlar ve Fransızlar olurken en çok yarar gören ise Norman Kralı II. Roger olmuştur (Şahin, 2016, s.138).

Normanlarla İlişkiler

XI. asrın sonlarından itibaren Doğu Roma İmparatorluğu dış politika açısından farklı bir siyasi sürece girmiştir. O zamana kadar geçen süre içerisinde düşmanlarını alt ederek mutlu bir barış devresine giren imparatorluk için bu dönem oldukça kısa sürmüştür. Doğu Roma İmparatorluğu sınırlarında ortaya çıkan yeni düşmanlarla birlikte dış politikanın ana faktörleri de değişikliğe uğramıştır. Doğu'da Arapların yerine Selçuklu Türkleri geçerken, kuzeyde Bulgar ve Rusların yerine Peçenek, Uz ve Kumanlar geçmiş, batıda ise Normanlar ortaya çıkmıştır (Ostrogorsky, 1999, s.309). Bunlardan Normanlar 1059 yılından beri Robert Guiskard'ın önderliğinde elde ettikleri başarılarla gittikçe güçleniyor ve güney İtalya'da Doğu Roma İmparatorluğu aleyhine faaliyetlerine devam ediyordu. Nitekim sonunda bu toprakları Normanlara kaptıran Doğu Roma İmparatorluğu, Balkanlar üzerinden İstanbul'a ulaşmak isteyen Normanların tehditlerine maruz kalmıştır. İmparator Aleksios Komnenos, kendi döneminde bu tehditi bertaraf etmek için Venediklilere çeşitli ticari imtiyazlar vererek yardım almış ve onları geri püskürtmeyi başarmıştır. Robert Guiskard'ın 1085 yılında ölümünden sonra batı cephesinde Norman tehdidi bir süre ortadan kalkmıştır. Ancak I. Haçlı Seferi sırasında Robert Guiskard'ın oğlu Bohemund'un Antakya Kontluğu'nu kurmasıyla birlikte Doğu Roma İmparatorluğu bu kez hem doğuda hem de batıda Norman tehdidi altında kalmıştır (Zonaras, 2008, s.173-174). Bir çöküntü döneminden sonra Norman devleti II. Roger döneminde yeniden parlak bir siyasi güç haline gelmiştir. II. Roger, Sicilya ve Apulia'yı hakimiyeti altında birleştirerek 1130 yılı başlarında Palermo'da kral olarak taç giymiştir (İoannes, 2001, s.71; Ostrogorsky, 1999, s.350-351). Normanların bu derece güçlenmesi Akdeniz'de Doğu Roma İmparatorluğu varlığını tehdit ettiği için İmparatorluk ne İtalya'daki ne de Antakya'daki haklarından vazgeçemezdi. Nitekim bu durum Almanlar için de bir tehdit oluşturduğu için bu iki devletin birbirine yaklaşması gerekmektedir. İmparator II. İoannes döneminden itibaren Doğu Roma-Alman ittifakının temelleri atılmış ve bu ittifak bir akrabalık bağıyla da perçinlenmiş olmasına rağmen II. Haçlı Seferi sırasında Almanların tutumu nedeniyle sarsıntıya uğramıştır⁶.

Norman Kralı II. Roger, II. Haçlı Seferi organizasyonuna elinden gelen desteği vermiştir. Bunun asıl nedeni ise Doğu Roma İmparatorluğu üzerine düzenlemek istediği askerî harekât için uygun koşulları sağlamaktır. Bu nedenle izlediği politikalar sayesinde kendine karşı kurulmuş olan ittifakları dağıtmaya çalışmıştır. Dolayısıyla II. Haçlı Seferi öncesinde ve sefer devam ederken gereken hamleleri zamanında yaparak Avrupa'da kendi lehine bir siyasi konjonktür oluşturmayı başarmıştır (Şahin, 2016, s.138). Doğu Roma İmparatorluğu ile

⁶ Doğu Roma-Alman ittifakından çekinen Sicilya Kralı II. Roger, İmparator II. İoannes'e ölümünden kısa süre önce, iki hânedan arasında akrabalık kurulmasını teklif etmişti. İmparator Manuel tahta çıkınca bu teklifi yenilemek üzere İstanbul'a elçi heyeti gönderip kendi oğlu ile Doğu Romalı bir prensesin evlendirilmesini önerdi. Niketas'ın ifadesine göre; Manuel de Basileios Kseros adındaki bir elçiyi bu hususta Sicilya Kralı ile görüşmek için Palermo'ya gönderdi. Anlaşılan, görüşmeler sırasında Norman lider, Güney İtalya'daki eski Doğu Roma topraklarında kral olarak tanınma isteğinde bulundu. Doğu Roma elçisi, iddiaya göre Norman Kralı tarafından parayla elde edildiğinden, gelecekte Manuel ile Roger'nin eşit statüde olacağına dair bir anlaşmayı kabul etti. Elçi Kseros başkente dönerken yolda ölmüş, ama onun bu vaadi sonradan büyük sorunlara yol açmıştı. İmparator Manuel adeta şaka gibi değerlendirdiği bu sözde anlaşmayı reddetmiş ve başkente gönderilen Sicilyalı elçileri de hapsedmiştir. Bunu bir ihanet olarak değerlendiren Roger ise imparatorun intikam almak için Otranto'da filo hazırlamış ve harekete geçmek için uygun zamanı beklemeye başlamıştır. Bkz. Demirkent, 2001, s.72-73.

Almanların ittifakından rahatsız olan II. Roger, II. Haçlı Seferi öncesinde entrika planlarını devreye sokarak Fransa Kralı VII. Louis'e elçi göndermiş ve Haçlı ordusunu gemileriyle nakletmeyi teklif etmiştir. Bunun karşılığında kendisinin veya oğlunun sefere bizzat katılacağını ve ordunun erzak ve diğer ihtiyaçlarını karşılayacağını söylemiştir. Ancak Fransa Kralı VII. Louis bu teklifi kabul etmeyerek kara yolundan gitmek istediğini bildirmiştir (Altan, 2003, s.49-50; Chalandon, 1907, s.146). Nitekim Fransızlarla Normanlar arasında böyle bir ittifakın yapılması ihtimali İmparator I. Manuel Komnenos tarafından da göz önünde bulundurulmuştur. Bu nedenle Fransa Kralı VII. Louis'e haber gönderilerek eskiden Doğu Roma İmparatorluğu'na ait olan topraklar ele geçirilirse imparatora verilmesini, aksi takdirde onlara hiçbir konuda destek verilmeyeceği söylenmiştir. Ancak Fransa Kralı bu konuda herhangi bir garanti vermemiştir. Üstelik Fransa Kralı, Sultan Mesud ile yaptığı anlaşmadan dolayı İmparator Manuel'i ihanetle suçlamakta ve bazı komutanları da önce İstanbul'a yürüme konusunda onu ikna etmeye çalışmaktaydı (Altan, 2003, s.50).

İmparator I. Manuel Komnenos'un Normanlar ile ilgili tüm tereddütleri doğru çıkmış⁷ ve kendisi doğuda haçlılarla uğraşmak zorunda kaldığı bir dönemde 1147 yılı sonbahar aylarında II. Roger, doğrudan Doğu Roma'ya karşı saldırılarına başlamıştır (Chalandon, 1907, s.147; Cahen, 2013, s.184). Öncelikle Korfu'yu zapteden II. Roger, Doğu Roma ipek sanayisinin en önemli merkezleri Korinthos ve Thebai'yi işgal etmiştir. Bu şehirlerde İpek işinden anlayan ustalar Palermo'ya götürülmüştür⁸.

II. Roger'in bu hareketi karşısında intikam almak için harekete geçen İmparator I. Manuel Komnenos, Haçlı ordularını Anadolu'ya geçirdikten sonra bu konuyla ilgilenmeye başlamıştır. Nitekim eskiden Doğu Roma İmparatorluğu'na ait olan güney İtalya ve Sicilya'da tekrar hâkim olmak ve Normanlar tarafından işgal edilen yerleri geri alarak onları Akdeniz'den çıkarmak dünya hakimiyeti yolunda İmparator I. Manuel için en önemli hedeflerden biriydi. Bu hedefine ulaşmak için büyük bir ordu hazırlama çalışmalarına başlayan imparator, bu uzun ve zorlu yolda müttefiklere de ihtiyaç duymuştur. Bu nedenle 1148 yılı mart ayında Venediklilerle bir anlaşma yaparak onların ticari ayrıcalıklarını yenilemiş ve böylece donanma desteği temin etmiştir. Zira Normanların Akdeniz'de güçlenmesi ve Adriyatik kıyılarını ele geçirmeleri Venedik için de ciddi bir tehdit olarak ortaya çıkmıştır (Chalandon, 1907, s.147-150; Sevim, 2020, s.131; Khoniates, 1995, s.52-53). Ancak 1148 yılından başlayarak 1149 yılına kadar yapılan uzun Korfu kuşatması neticede şehirde kıtlık baş göstermesi nedeniyle şehir halkıyla yapılan anlaşmayla son bulmuştur. İmparator I. Manuel Komnenos Korfu'yu uzun bir kuşatmadan sonra ele geçirdikten sonra o sırada Filistin'den dönmekte olan Alman Kralı III. Konrad ile Selânik'te buluşmuştur. Burada her iki imparator arasında Normanlara karşı birlikte hareket etmek için yeniden bir ittifak kurulmuştur (Altan, 2003, s.55; Chalandon, 1907, s.147; Khoniates, 1995, s.60; Ioannes, 2001, s.80; Gregory, 2018, s.306).

⁷ İmparator Manuel Komnenos daha Haçlı orduları gelmeden önce II. Roger'in bu niyetini tahmin etmiş ve senatoya ve ordu komutanlarına II. Roger'in Doğu Roma deniz kıyılarında tehlikesinin arttığını ve yağmalarını anlatarak bu konudaki tereddütlerini anlatmıştır. Bkz. Khoniates, 1995, s. 41.

⁸ Bölgenin en zengin şehirlerinden olan Thebai ve Korinthos da, Doğu Roma'nın ipek dokuma sanayiinin merkeziydi. Buraları ele geçiren Normanlar halka insanlık dışı muamele ederek çeşitli zulümlerde bulundular; doymak bilmez bir para hırsıyla adanın bütün servetini ele geçirmeye, gemiler toplanan altınların ağırlığıyla güverte hizasına kadar suya batıncaya kadar ganimet toplamaya kararlıydılar. Diğer yandan şehrin zengin ve önde gelen kişilerini çeşitli işkencelerle canlarından bezdirip servetlerini ellerinden almaya çalıştılar. Bu şekilde son kurşuna kadar şehirdeki her şey yağmalanıp bütün altın, gümüş ve kıymetli eşyalar, kumaşlar gemilere yüklendikten sonra nüfuzlu kişiler de tutuklandılar. Güzel ve ipek dokumasında ustalашmış kadınlar Palermo'ya götürülmek üzere esir alındılar. Bkz. Khoniates, 1995, s.49-50; Demirkent, 2001, 73; Gregory, 2018, s.305.

Bu ittifak karşısında yine entrika planları yapan II. Roger, Almanlarla Doğu Romalıların birlikte yapacağı bir İtalya harekâtını engellemek için harekete geçmiştir. Nitekim Doğu Roma ile yapılan anlaşma doğrultusunda İtalya'ya gitme planları yapan Alman Kralı III. Konrad'ın bu planı, II. Roger tarafından kışkırtılan ve desteklenen rakibi Bavyera Dükü Welf'in isyan etmesi üzerine suya düşmüştür (Chalandon, 1907, s.158). Bu şekilde III. Konrad bir süre Almanya'dan ayrılamamıştır. 1149 yılında Balkanlar'da Sırlar ve Macarların Doğu Roma'ya karşı harekete geçmesi üzerine İmparator I. Manuel Komnenos bu cephede meşgulken II. Roger, Doğu Roma'ya karşı bunları desteklemiştir⁹. Sonuç olarak Macarlarla akrabalık bağına da kullanan Sicilya Kralı II. Roger, İtalya'ya karşı müşterek bir Doğu Roma-Alman seferini engellemek için her iki lideri de kendisi için sorun olmaktan çıkarmayı başarmıştır (Altan, 2003, s.55; Ostrogorsky, 1999, s.354; Chalandon, 1907, s.158). Bu sırada Fransa Kralı VII. Louis ile tabi müttefik olan II. Roger, Papa III. Eugenius'un da desteğini alarak Doğu Roma'ya karşı bir koalisyon kurmayı başarmıştır. Papa III. Eugenius ise bu yolla kilise birliğinden ayrılan Doğu Roma ile Almanların ittifakına engel olmayı amaçlamıştır. Papa hiç kuşkusuzdur ki bu ittifakın papalık topraklarına zarar vereceğini düşünmüştür (Chalandon, 1907, s.158; Şahin, 2016, s.139). Ancak Doğu Roma'ya karşı yapılacak bir sefer bir Fransız-Norman taarruzundan öteye gidemeyeceği ve bu sefer sadece Normanların amacına hizmet edeceği için Fransızlar tarafından kabul görmemiştir (Chalandon, 1907, s.160; Şahin, 2016, s.139). Böylece Almanlar müttefikleri Doğu Roma'nın yanında olmaya devam ederken, Avrupa devletleri iki gruba ayrılmıştır. Bir tarafta Normanlar, Welfler, Fransa, Macaristan, Sırbistan diğer tarafta ise Doğu Roma İmparatorluğu, Almanya ve Venedik ittifakı yer almıştır (Şahin, 2016, s.138; Ostrogorsky, 1999, s.354-355).

1152 yılında müttefik Alman Kralı III.Konrad ve Doğu Roma İmparatoru I. Manuel Komnenos, Venedik'in de katılımıyla İtalya'ya karşı sefer hazırlıklarına başlamıştır. Ancak Alman Kralı III. Konrad'ın ölümü üzerine bu harekât gerçekleştirilememiştir (Ioannes, 2001, s.69). Yerine geçen I. Friedrich Barbarossa¹⁰ ile de Doğu Roma İmparatoru I. Manuel Komnenos hiçbir zaman gerçek bir anlaşmaya varamamıştır. Zira her iki hükümdarın da dünya hakimiyeti idealleri birbiriyle çatışmış ve Doğu Roma İmparatorunun İtalya üzerinde hak iddia etmesi I. Friedrich Barbarossa'yı rahatsız etmiştir. Zira ona göre I. Manuel Komnenos gerçek bir Romalı olmayıp sadece bir Grek kralıdır. Alman İmparatoru I. Friedrich Barbarossa'ya göre tek bir dünya imparatorluğunun hâkimi gerçek bir batılı yani kendisi olmalıdır. Dolayısıyla her iki imparatorun da tek imparator olma ve Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden canlandırma iddiasında bulunması bundan sonraki süreçte müttefik olmalarını engellerken birbirlerine karşı rakip olmalarına neden olmuştur (Ostrogorsky, 1999, s.355).

Bu arada Norman Krallığında bir taht değişikliği olmuş, 1154 yılı şubat ayında II. Roger'in ölümünden sonra yerine oğlu I. Guillaume geçmiştir (Şahin, 2016, s.145; Cahen, 2013, s.184). İmparator I. Manuel Komnenos hem II. Roger'in ölümüyle birlikte Sicilya'daki siyasi zafiyeti değerlendirmek hem de Korfu kuşatmasında elde ettiği zaferi bir sıçrama tahtası olarak kullanmak için bir fırsat yakalamıştır. Diğer yandan yeni Alman İmparatoru I. Friedrich Barbarossa'nın tutkuları İmparator I. Manuel Komnenos tarafından çok iyi tahlil edildiği için bir an önce İtalya'ya saldırmak istemiştir. Bu hedefleri doğrultusunda Manuel Komnenos, Papa IV. Hadrian ile de ittifak kurmuştur. Normanlardan her zaman çekinen papalık bu ittifak

⁹ Niketas Sırların saldırıları için İmparatorun Normanlarla savaşmakta olduğu bir sırada onların küstahça ve hiç utanmadan bunu fırsata çevirdiklerini aktarmaktadır. Bkz. Khoniates, 1995, s.61; Gregory, 2018, s.306.

¹⁰ I.Friedrich Barbarossa hakkında daha geniş bilgi için bkz. Freising O.V. (1953) *The Deeds of Frederick Barbarossa*. terc. Ch. Mierow, New York: Columbia University Press.

sayesinde hem Norman tehlikesinden kurtulmayı hem de İstanbul kilisesinin Roma'ya bağlanacağını ümit etmiştir (Gregory, 2018, s.306).

İmparator I. Manuel Komnenos, Alman müttefikini kaybetmesine rağmen 1155 yılında Normanlara karşı tek başına harekete geçmiştir. Kısa sürede Apulia'nın en önemli şehirlerini alarak Ankona'dan Tarentum'a kadar olan İtalya topraklarında hâkim olmayı başarmıştır (Şahin, 2016, s.154; Mazal, 1995, s.40). Ioannes, Doğu Romalıların bu başarılarını "...bütün İtalya'da Romalıların yenilmezliği efsanesi yayılıyordu. İtalyanlar, yüzyıllardan beri silahlardaki üstünlüğünü görmedikleri Romalıların kendilerine ait herşeyi yağmalayıp götürdüklerine şahit oldular" şeklinde ifade etmektedir (Ioannes, 2001, s.114). Böylece onun Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden canlandırma idealleri yavaş yavaş gerçekleşmeye başlamıştır. Ancak Avrupa'nın siyasi konjoktürü buna müsaade etmemiştir. İtalya'ya hâkim olmak isteyen veya Doğu Roma İmparatorluğu'nun İtalya'daki hakimiyetini kendi çıkarlarına ters gören tüm devletler Doğu Roma İmparatoruna karşı birleştiler. 1155 yılında Doğu Roma tarafından yapılan Ankona çıkartması karşısında Alman İmparatoru I. Friedrich Barbarossa başta olmak üzere bir zamanlar Norman ve Macarlara karşı Doğu Roma İmparatorluğu'nun yanında yer alan Venedikliler dahi kendilerini rahatsız hissederek Doğu Roma'dan ayrılmıştır. Venedikliler, güney İtalya'da kalıcı olmak niyetini taşıyan tüm devletleri daha önce omuz omuza savaşsa bile düşman olarak görüyordu. Bu nedenle Venedik bu kez Doğu Roma'ya karşı tarafta yer almayı tercih etmiştir¹¹. I.Guillaume, İtalya'da zor bir durumdayken şans kendisine gülmüş en azından Norman Krallığına karşı bir zamanlar müttefik olan devletler şimdi çıkar çatışmasına girmiştir. Böylece Norman Krallığı kendisine karşı kurulan ittifaktan kurtulmuştur (Şahin, 2016, s.155). 1156 yılında harekete geçen Norman Kralı I. Guillaume Brindisi yakınlarında Doğu Roma ordularını yenilgiye uğratarak onların ele geçirdikleri tüm bölgeleri yeniden almayı başarmıştır (Ioannes, 2001, s.123-124; Şahin, 2016, s.156). Dolayısıyla İtalya'da silah gücünden çok, para ve diplomasiye bağlı Doğu Roma hakimiyetinin zafiyeti açıkça ortaya çıkmıştır. Bu noktada Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma hedefleri doğrultusunda Alman İmparatoru I. Friedrich Barbarossa'yı düşman olarak gören I. Manuel Komnenos papanın aracılığı ile 1158 yılında Normanlar ile bir barış anlaşması yapmıştır. Bu anlaşmaya göre Doğu Roma İmparatoru I. Manuel Komnenos, I. Guillaume'n kraliyet unvanını ve güney İtalya ve Sicilya'daki Norman hâkimiyetini tanımış ve ordusunu bu bölgelerden geri çekmeyi kabul etmiştir. Ancak ikili arasında yapılan anlaşmada dikkate değer en önemli unsur Alman Kralı I. Friedrich Barbarossa'ya karşı yapılan Doğu Roma-Norman ittifakıdır. Alman Kralı'nın kendini Romalıların tek imparatoru olarak tanımlaması kuşkusuz I. Manuel Komnenos'un kabul edebileceği bir şey olmamakla birlikte İtalya'daki varlıklarını tehdit eden Alman İmparatoruna karşı Doğu Roma ile iş birliğine girmek Normanların da menfaatleri ile birleşmiştir (Ioannes, 2001, s.128; Gregory, 2018, s.306; Sevim, 2020, s.133). İmparator her ne kadar Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma hedeflerinden vaz geçmese de Normanlar ile yapılan bu barış anlaşması ve akabinde İtalya'nın Doğu Roma ordusu tarafından boşaltılması fiilen dünya hakimiyeti hayallerinin sona erdiğinin göstergesidir (Ostrogorsky, 1999, s.356-357).

¹¹ Doğu Roma İmparatorluğu'nun İmparator Aleksios Komnenos döneminden başlayarak Venediklilerle yaptığı bu anlaşmalar imparatorluğun aleyhine olmuştur. Bu anlaşmalar Venediklilere ticari imtiyazlar verirken Doğu Roma ekonomisine ağır darbeler vurmuştur. Venedikliler zaman içerisinde Doğu Roma'ya karşı ekonomik ve siyasi üstünlük kazanmış ve 1453'te yıkılıncaya kadar Doğu Roma siyasi hayatında önemli bir rol oynamıştır. Daha geniş bilgi için bkz. Demirkent I., "1082-1302 Yılları Arasında Bizans-Venedik İlişkilerine Kısa Bir Bakış", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S.36, İstanbul, s.139-140; Sevim, 2020, s.132; Şahin, 2016, s.155.

İmparator I. Manuel Komnenos bundan sonraki siyasi süreçte Balkanlar'da Macarlar ve Sırlar ile yoğun mücadelelere girişmiştir. Macaristan'da meydana gelen taht karışıklıklarını düzeltmek amacıyla araya girerek ülkeyi kendi topraklarına katmayı başaran İmparator I. Manuel Komnenos, 1164 yılında Bohemya Kralı'nın yardımıyla imzalanan bir barış anlaşması sonucu Hırvatistan, Bosna ve Sırbistan'ın büyük bir kısmında hâkim olamayı başarmıştır. 1166-1167 yıllarında Sırbistan'da Stefan Nemanja önderliğinde çıkarılan imparatorluk karşıtı isyan başarılı bir şekilde bastırılmıştır (Gregory, 2018, s.306-307). Doğu Roma İmparatorluğu'nun dış politikada gösterdiği bu başarılar uzun vadede olumsuz bir etki yaratmıştır. İmparatorluğun bu durumu batıda korku salmasına neden olmuştur. Örneğin Macaristan ile yapılan mücadeleler sırasında Dalmaçya'nın ilhak edilmesi Venediklileri rahatsız etmiş ve zaten daha önce başlayan çıkar çatışmalarını perçinlemiştir. Diğer yandan artık Doğu Roma İmparatorluğu da Venediklilere verdikleri ticari imtiyazlardan rahatsız oldukları için Cenova ve Pisa gibi diğer İtalyan deniz şehirleriyle bağlantı kurmaya başlamıştır (Sevim, 2020, s.133). Bu durum Venediklilerle ilişkilerin günden güne gerginleşmesine neden olmuş 1171 yılında meydana gelen bir anlaşmazlık nedeniyle Venedikli tüccarlar tutuklanmıştır. Bundan sonra ki on yıl içerisinde ilişkiler kopuk kalmıştır (Gregory, 2018, s.307; Sevim, 2020, s.136; Ostrogorsky, 1999, s.359-360; Ioannes, 2001, s.200).

Papalık ile İlişkiler

IV. yüzyılda “Kavimler Göçü” ile birlikte batıya doğru itilen Got ve Germen kavimlerin Roma İmparatorluğu'nun batı topraklarını işgal etmesiyle Batı Roma yıkılmış ve Avrupa'da yeni bir siyasi yapı oluşmaya başlamıştır. Bu tarihlerden itibaren Roma'yı eski ihtişamına kavuşturmak ve yeniden canlandırmak düşüncesi Batı Roma ve İstanbul Kiliseleri arasında üstünlük mücadelelerine neden olmuştur. Hıristiyanlık dini ile ilgili teslis tartışmaları da kiliseler arasındaki ayrılığın derinleşmesine neden olmuştur. Ayrıca imparatorluğun doğu ve batı yarısından herhangi birinin Hıristiyan dünyasının tek lideri olma hırsları da bu ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Tarihsel süreçte bu anlaşmazlıklar ve üstünlük kavgaları sürerken zaman zaman da kiliseler arasında birliğin sağlanması ile ilgili siyasi ve dini çabalar da görülmüştür. Nitekim I. Manuel Komnenos'un babası II. Ioannes'in sağlığında bu konuda önemli adımlar atılmış olup, 1141 yılında Papa II. Innocentius'a bir mektup yazılarak dünyada iki kılıç olduğu belirtilmiştir (Şahin, 2016, s.156). Bu kılıçlardan biri dünyevî olanı yani kendisini, diğeri ise ruhanî olanı Papa'yı temsil edecek ve bu kılıçlar Hıristiyan kilisesinin birliğini, tek bir Roma İmparatorluğu'nun dünya hakimiyetini kurmak için kullanılacaktı. Bu yolla Doğu Roma İmparatorluğu, Papa'nın yardımıyla kilise birliği fedakârlığı pahasına, Konstantinos ve Justinianos'un dünya devleti hedeflerine ulaşmayı amaçlamıştır (Ostrogorsky, 1999, s.356).

Tahta çıktığı andan itibaren bu hedeflerine ulaşmak isteyen I. Manuel Komnenos batı ağırlıklı dış siyasete oldukça önem vermiş ve özellikle Normanlara karşı Almanlarla ittifak çabalarını sürdürmüştür. Ancak II. Haçlı Seferi'nin başlaması ve Norman saldırıları bu süreci baltalamıştır. Her ne kadar sonraki süreçte Alman İmparatoru Konrad'la yeniden ittifak kurulsa da bu kez Norman Kralı II. Roger'in entrikaları ve III. Konrad'ın 1152 yılında ölümü bu ittifakın başarıya ulaşmasını engellemiştir (Chalandon, 1907, s.165). Çünkü yerine geçen İmparator I. Friedrich Barbarossa en az onun kadar dünya İmparatorluğu tesis etme hayallerine sahipti. Bu kapsamda her iki imparatorun Normanlara karşı birlikte hareket etmesi neredeyse imkansızdı. Buna rağmen İmparator Manuel Komnenos 1155 yılında Normanlara karşı İtalya'da çok önemli başarılar elde etmiş ve bu başarıları onu Roma İmparatorluğu'nu ihya etme konusunda oldukça heyecanlandırmıştır. Bu başarılarından cesaretlenen İmparator I. Manuel Komnenos, Katolik ve Ortodoks Kiliselerinin birliği pahasına Roma'yı yeniden ihya etmeyi planlamıştır. Bu noktada Papalık ile sık görüşmeler ve ittifak yapılmasını gerekmektedir. İmparator Manuel Komnenos, aynı amaç için politikalar yürüten rakibi Alman İmparatoru I.

Friedrich Barbarossa'yı saf dışı bırakmak için fırsat kollamaya başlamıştı. Bu nedenle Batılılar arasındaki ihtilaflardan faydalanarak Hıristiyan dünyasında güçlü bir yer edinmeye çalışmıştır. 1159 yılında Alman İmparatoru I. Friedrich Barbarossa, papalık seçimlerine müdahale ederek Roma Kilisesi ile anlaşmazlığa düşmüştü. Bu İmparator Manuel Komnenos için kaçırılmaz bir fırsat olduğu için papanın yanında yer alarak Hıristiyanların sempatisini kazanmaya çalışmıştır. İmparator böylece dünyevi liderlik karşılığında papanın ruhani liderliğini kabul etmeye hazır olduğunu göstermiştir (Şahin, 2016, s.155-156). Diğer yandan Papalık ise Sicilya'da Normanların şahsında güçlü bir düşman yerine "Uygar Doğu Roma"yı görmeyi tercih ediyor ve Ortodoks Hıristiyan nüfus üzerinde etkisinin artacağını düşünüyordu. Karşılıklı menfaatlerin birleşmesi sonucunda 1166 yılında Doğu ve Batı kiliseleri arasındaki geçmişten beri süre gelen ihtilafları çözümlenmek için bir konsil toplanmıştır. Ancak Doğu Roma ve Batılılar arasındaki ön yargıların aşılması o kadar kolay bir iş değildi ki hiçbir zaman bu ön yargılar kırılmamıştır. Bu konsile Papa tarafından gönderilen üç üst düzey kardinal, Doğu Roma İmparatoru'nun Batı İmparatoru olarak kabul edilmesi ve bunun karşılığında papalığın önceliğinin tanınması konusunda bir mutabakat metni yazmıştır. Ancak Avrupa'daki siyasi gelişmeler bu ittifakın alt üst olmasına neden olmuştur. 1167 yılında çıkan bir Veba salgını nedeniyle Almanlar İtalya'yı terk edince durumun kendi lehine döndüğünü gören papalık Doğu Roma İmparatorluğu ile ittifaktan vaz geçmiştir. Uhrevi olduğu kadar dünyevi amaçlara da sahip olan papalık, Doğu Roma'ya bağlı olmayı kabul etmemiştir. Roma Kilisesi ile dostluğuna ve tüm papalarla samimi ilişkilerine rağmen İmparator I. Manuel Komnenos hiçbir zaman "Augustus" ünvanıyla onurlandırılmamıştır. Ayrıca 1177 yılında yapılan Venedik Kongresi'nde papalık ve Almanlar arasında yeniden bir uzlaşma sağlanması da İmparator I. Manuel'in tüm hayallerini suya düşürmüştür. Üstelik Doğu Roma İmparatorluğu'nun İtalya'da etkin olmaya çalışması papaya ve diğer devlet adamlarına verilen rüşvetler ve askeri harcamaların maliyeti hazineye oldukça ağır gelmiş ve halkın yönetimden memnuniyetsizliğine neden olmuştur. Dolayısıyla İtalya'daki varlığı para ve diplomasiye dayanan Doğu Roma'nın buradaki mevkisinin zaafiyeti açıkça görülmüştür (Kaleli,2018, s.1240; Ostrogorsky, 1999, s.361).

İmparator I. Manuel Komnenos'un Büyük Roma İmparatorluğu'nun yeniden ihya etme amaçları doğrultusunda papalık ile ittifak kurma çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Üstelik Venedik, Dalmaçya ve Macaristan'da İmparator I. Manuel Komnenos aleyhine çalışan Katolik ruhani partilerin faaliyetleri de Roma ile iş birliği için yürütülen diplomasinin etkinliğini azaltmıştır. Doğu Roma İmparatorluğu günden güne yalnızlığa itilmiş doğuda Latinler'e karşı duyulan nefret karşılığında Batı'da da Greklere karşı duyulan güvensizlik iyice derinleşmiştir. Diğer yandan İmparator I. Manuel Komnenos'un doğuda Selçuklu Türklerine karşı 1176 yılında Myriokephalon'da yaşadığı hezimet, batıda yaşanan hezimetlere denk geldiği için Doğu Roma İmparatorluğu'nun siyasi ve askeri itibarı oldukça sarsılmıştır (Gregory, 2018, s.307; Mazal, 1995, s.40; Khoniates,1995, s.125-130). Bu sırada Alman İmparatoru I. Friedrich Barbarossa'dan gelen bir mektup bu durumu çok açık bir şekilde ispat etmektedir. I. Friedrich Barbarossa bu mektubunda kendisini "Roma İmparatoru" olarak addetmiş ve bunun için İmparator I. Manuel Komnenos'un kendisine itaat etmesini istemiştir. İmparator I. Manuel Komnenos her ne kadar doğudaki Lâtin devletlerine ve Macaristan'a karşı büyük zaferler elde etmiş olsa da İtalya'da büyük bir bölgeyi ele geçirmeyi başarsa da buralarda siyasi varlığını devam ettirmeyi, aktif ve saldırgan bir politika izlemeyi başaramamıştır. Dolayısıyla kısa süre içerisinde doğuda gücünü kaybederken İtalya'dan da kovulmuş ve batılılar tarafından yalnızlığa itilmiş hatta kendini onlar tarafından kurulan bir koalisyonda bulmuştur (Ostrogorsky, 1999, s.362).

Avrupa'nın karışık siyasi dünyası İmparator I. Manuel Komnenos'un tek dünya imparatorluğu kurma hayallerine izin vermediği gibi imparatorun bu uğurda ölçsüz bir şekilde

ülke kaynaklarını ve gücünü harcaması dış siyaset kadar iç siyasette de durumunu zorlaştırmıştır. Niketas'ın kaydettiğine göre babası Ioannes Komnenos tarafından kendisine oldukça dolu bir devlet hazinesi bırakılan İmparator I. Manuel Komnenos bu kaynağı oldukça tutumsuz bir şekilde tüketmiştir (Khoniates,1995, s.39-40). İmparator I. Manuel Komnenos tek dünya imparatoru olmak için düzenlediği büyük seferler için ordusunu ücretli askerlerle doldurmuş, bunların ücretlerini vermek için halkını ağır vergiler altında ezmiştir. Bu durum ordunun siyasi nüfuzunun da güçlenmesine neden olduğu için ordu adeta kendini halka besleyen hâkim tabaka haline gelmiştir. Bu nedenle askerlik herkes için cazip bir meslek olarak görülmeye başlamış ve esnaflar dahi işlerini terk ederek orduya girmeyi tercih etmiştir. Ordu bu şekilde devletin gücünü sömürürken, büyük arazi sahipliğinin güçlenmesi de imparatorluğun daha sonraki süreçlerde feodal aristokrasi ile mücadele etmesine neden olmuştur (Ostrogorsky, 1999, s.362-364).

Büyük Roma hayallerine çok daha tutkulu bir şekilde sahip olan İmparator I. Manuel Komnenos, çocukluğundan beri asker olarak yetiştirilen, bütün tavır ve hareketleriyle batı türünde bir şövalye olup, batı adetlerine hayranlık duyarak bunları taklit etmekteydi. Batılı prenslerle yaptığı iki evlilik de Doğu Roma imparatorluk merkezi ve saraylarını batı kültürünün etkisinde bırakmış ve buralarda daha önce doğuya mahsus olan ihtişam yerini batı damgalı hafif ve şövalyelere özel bir zarâfete bırakmıştır (Ostrogorsky, 1999, s.351). Anlaşıldığı üzere I. Manuel Komnenos'un bütün bu Batı hayranlığının temelinde Büyük Roma İmparatorluğunu yeniden kurma hayalleri bulunmaktaydı (Yiğit, 2018, s.640). İmparator, başkent İstanbul'u böylesine bir ihtişama ve zenginliğe bürürken yabancı hükümdarları ve elçileri etkilemeyi hatta gerektiğinde onlara zengin hediyeler vererek ülkesinin çıkarları doğrultusunda hareket etmelerini amaçlıyordu. Doğu Roma saraylarında ve hipodromlarında zengin ve ihtişamlı törenler, şövalyelere özgü spor karşılaşmaları düzenleniyor ve imparator da bizzat bunlara katılım sağlıyordu. Ancak Batılı yabancılar İstanbul'un bu görkemli manzarasına gittikçe hâkim oluyor ve yüksek makamlara gelme fırsatı buluyorlardı. Devlet teşkilatı içerisinde bütün önemli görevlere Latinler getirilmiş ve devletin imkanları onlar için seferber edilmiştir¹². Bu durum ülkenin asıl sahibi olan Doğu Roma halkının kızgınlığına neden olmuştur. İmparator elbette tüm bunları yaparken her ne kadar potansiyel düşmanlarını sindirmeyi ve kendi askerlerinin kanının mümkün olduğunca az dökülmesini hedeflese de bu uygulamalar ekonomik sıkıntılara yol açmış ve devlet hazinesinin boşalmasına neden olmuştur (Ostrogorsky, 1999, s.352).

Sonuç

İmparator I. Manuel Komnenos tahta çıktığında ülkesinin doğusunda ve batısında mücadele etmek zorunda kaldığı oldukça güçlü düşmanlara sahipti. Bunlardan en güçlü olanlarından biri olan Normanlar I. Haçlı Seferi sonunda kurulan Antakya Haçlı Kontluğu sayesinde İmparatorluğu sadece batıdan değil doğu sınırlarından da tehdit etmeyi başarmıştır. Diğer yandan X. yüzyılın sonlarından itibaren Anadolu içlerine nüfuz eden Selçuklu Türkleri

¹² Niketas Khoniates bu durumu şu şekilde ifade etmektedir; "Manuel zamanında vergilerin çok ağır ve bunaltıcı olduğunu sükûtle geçiştirmek istemem. Yüksek memuriyetlerin de makam satın alıcılarına pişkeş çekildiğini ve Manuel'in, vergi için yeni tarlalar açmak ve bunları kendisine adam boyu başaklar vermesi için iyice sürmek gayretlerini de suskunlukla geçecek değilim. Ancak elde edilen para elde tutulmuyor veya toprağa gömülmüyor, aksine avuç dolusu bağış olarak manastırlara, kiliselere ve fakir Bizanslılara dağıtılıyordu. Paranın büyük kısmı muhtelif milletlerin, özellikle de imparatorun Latin maiyetinin cebine akmaktaydı. Manuel cömertliğini herkese göstermek istiyor ve en kötü ruhlu tefecileri vergi toplamakla görevlendirmek suretiyle bir araya getirdiği hazineyi müsrifçe savurup duruyordu... Manuel yabancı hizmetkârların kolayca etkisi altında kalıyor ve onlara çok anlayışlı davranıyordu. Onlara daima hoşgörüyle kulak verir ve ricalarını isteyerek yerine getirirdi. Manuel; bunların hepsini zengin etti; içlerinden bazıları her türlü öğrenim ve terbiyeden yoksun oldukları ve Grekçeyi, çoban kavalının kayalardan akseden bozuk sesi gibi sadece kekeleyecek kadar bilmelerine rağmen, bol bol para biriktirecek ve en büyük kavimlerin en kudretli efendileri gibi mücevherler içinde yüzecek kadar refah içinde yaşamaktaydı... En yüksek makamları onlara veriyor, hatta hukuk alanında en zengin deneyimli bir kimsenin bile ancak yaşlılığında ulaşabildiği hâkimlik makamlarına bile getiriyordu" Bkz. Khoniates, 1995, s.142-143.

de 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra hızlı bir şekilde Anadolu'ya yerleşmiş ve Süleymanşah'ın liderliğinde Türkiye Selçuklu Devleti'ni kurmayı başarmıştır. Her ne kadar I. Manuel Komnenos'un dedesi Aleksios Komnenos'un diplomatik girişimleri sonucunda Süleymanşah ile yapılan Dragon Suyu anlaşması ve onun doğuda yaptığı mücadeleler sırasında ani ölümüyle bu tehlike kısa bir süreliğine atlatılsa da Süleymanşah'ın oğlu II. Kılıçarslan'ın tahta çıkmasıyla Türkler Anadolu'da yeniden güçlenmiştir. İmparator Aleksios Komnenos'un bu kez Türklere karşı batıdan yardım talebinde bulunması Haçlı seferlerinin başlamasına neden olmuştur. Ancak Haçlı seferleri Türklerin aleyhine olduğu kadar Doğu İmparatorluğu'nun da aleyhine başlayan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Asırlar boyunca Roma İmparatorluğu'nun doğusunda yaşayanlara dış bileyen Latinler bu sayede doğuya gelme ve bu bölgeleri daha yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Haçlılar her defasında her ne kadar Türkler ve İslam dünyasını hedef alarak yola çıksalar da İmparatorluk topraklarında yaptıkları yağma ve zulümler onların asıl hedeflerinin Doğu Roma başkenti olduğunu ispat etmiştir. Bu durumda yaptıkları çağrılardan pişmanlık duyan Doğu Roma İmparatorları çaresiz bir şekilde onlara destek vererek bir an önce Anadolu'ya geçmelerini sağlamıştır. Nitekim Batı'da daha önce Roma İmparatorluğu sınırlarındaki toprakları ele geçirerek Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden tesis etmek isteyen İmparator I. Manuel Komnenos'un da karşısına bu haçlılar önemli bir engel olarak çıkmıştır. Alman Kralı III. Konrad'la bir akrabalık bağı kurarak Normanlara karşı bir ittifak kurmak üzereyken doğudaki haçlıların batıdan yardım talebi üzerine yeni bir Haçlı seferinin düzenlenmesi I. Manuel Komnenos'un planlarını alt üst etmiştir. Alman Kralı Konrad'ın müttefiki Doğu Roma'yı adeta yok sayarak bu seferin liderliğine soyunması her iki liderin arasının açılmasına neden olmuştur. Bu Haçlı seferinin düzenlenmesini dört gözle bekleyen Norman lider II. Roger ise bunu fırsat bilerek Doğu Roma topraklarına saldırmıştır. İmparator I. Manuel Komnenos ise bu durum karşısında Haçlıları bir an önce Anadolu'ya geçirerek Normanlara karşı harekete geçmiştir. Norman Kralı II. Roger'in çeşitli entrika planları ile karşı karşıya kalan İmparator I. Manuel Komnenos'un daha sonra arayış bir şekilde düzeltmeyi başardığı III. Konrad ile birlikte yeniden hareket etme girişimleri de başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Normanlara karşı birlikte hareket etmek için Venediklilerle yapılan ittifak da daha sonra ekonomik ve siyasi bakımdan imparatorun zor duruma düşmesine neden olmuştur. İtalya ve Adriyatik kıyılarında Doğu Roma üstünlüğünü görmek istemeyen Venedikliler açık bir şekilde Doğu Roma'ya karşı cephe almıştır. Dolayısıyla Doğu Roma İmparatoru I. Manuel Komnenos (1143-1180) döneminde Doğu Roma-Venedik ilişkileri bir daha geri dönüşü olmayacak bir sürece girmiştir. Venediklilerin Doğu Roma topraklarında sayıları ve ticarî etkinliklerinin artmasıyla birlikte imparatorluğa karşı saygısızca tavırlarda bulunmaları ilişkilerin gerginleşmesine neden olmuştur. Ayrıca Venediklilerin kendi menfaatlerini gözeterek Adriyatik ve Dalmaçya kıyılarında imparatorluk aleyhine politikalar yürütmesi iki devleti savaşa doğru sürüklemiştir.

Alman Kralı III. Konrad'ın ölümünden sonra yerine geçen I. Friedrich Barbarossa ile de yapılan ittifak kurma çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Her iki imparatorun dünya imparatorluğu hedefleri birbiriyle çatıştığı için Konrad dönemindeki dostluk bu dönemde tam bir rekabete dönüşmüştür. İmparator I. Manuel, II. Roger'in 1154 yılında ölümünden sonra Ankona'ya çıkarma yaparak İtalya'da beklenmedik derecede büyük başarılar elde etse de nihayetinde Avrupa'da kendisine karşı oluşan ittifak karşısında mağlup olup İtalya'yı terk etmek zorunda kalmıştır. İmparatorun papalık ile dostluk ilişkileri kurarak batıda dünyevi hakimiyetini tesis etme çabaları da papalığın çıkarlarına ters düşmesi nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Üstelik İmparator I. Manuel Komnenos'un bu mücadeleleri sırasında Doğu Roma'nın hiçbir Avrupa'lı devlet tarafından batıda üstünlüğünün istenmediği, imparatorluk bu hedeflerine yaklaşırsa dahi bir şekilde buna karşı çıkılacağı açıkça görülmüştür. Bu nedenle batı

mücadelesi önemli masraflara rağmen Doğu Romalılar elle tutulur bir başarı sağlamamış ve daha sonraki imparatorlar için de teşvik edici olmamıştır.

İmparator I. Manuel'in Büyük Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma hedefleri kapsamında Batı'ya odaklanması onun doğu sınırlarında ve iç politikasında birtakım olumsuzluklar yaşamasına neden olmuştur. Bu durum Doğu'dan örneğin Selçuklulardan gelecek askeri tehlikeleri göz ardı etmesine neden olmuştur. Nitekim 1176 yılında Myriokephalon'da yaşadığı hezimet I. Manuel Komnenos'un planlarını gerçekleştirmesini imkânsızlaştırmıştır. Bu hezimet onun batı ağırlıklı politikalar izlediği dönemlere denk gelmiştir. I. Manuel Komnenos, tıpkı kendinden önce İmparator Justinianos gibi doğu sınırlarındaki düşmanlarını ihmal ederek batıya ağırlık vermiş ancak bu politikalarının bedelini de ağır ödemiştir. Batı'da kurduğu hakimiyet oldukça kısa sürerken doğuda Selçuklu Türkleri gibi uzun soluklu hatta ebedi bir düşmana sahip olmuştur. Ayrıca onun Batı'ya olan ilgisi imparatorluğun askeri ve diplomatik kaynaklarını zorlamış ve merkezi otoritenin zayıflamasına neden olmuştur. İmparator I. Manuel Komnenos'un dış politikası ekonomik açıdan da pahalıya mal olmuş ve bu durumun geri dönüşü sağlanamamıştır. Batı'da mücadele etmek için ordunun ücretli askerlerle doldurulması hem ekonomik açıdan zarar verirken hem de devletin hızlı bir şekilde askerleşmesine ve yabancıların devletin her kademesinde hâkim olmasına neden olmuştur.

İmparator I. Manuel Komnenos batıda tek dünya hakimiyeti kurma politikalarında oldukça aceleci bir şekilde şartlarını ve imkanlarını iyi bir şekilde değerlendirmeden hareket ettiği için başarıya ulaşamamıştır. Nitekim İmparator I. Manuel Komnenos'un karşısında İmparator Justinianos döneminden farklı olarak daha güçlenmiş ve güçlü siyasi teşekküller kurmuş bir Avrupa varken çok daha derinleşmiş bir Latin-Grek düşmanlığının payı oldukça yadsınamaz bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

- Abu'l Farac G. (1987). *Abu'l Farac Tarihi*. (Türkçeye Çeviren, Ömer Rıza Doğrul), C.II., ALTAN E. (2003) *İkinci Haçlı Seferi (1147-1148)*. Ankara, Türk Tarih Kurumu.
- Amran M.S (1985). *Elsiyasetül Şarkiyye lil İmparatoriyetül Bizantiye fi âhti el imparator Manuil elevvel*. Kahire: Dârülmaârif.
- Ayan E. (2018). *Willermus Tyrensis'in Haçlı Kroniği II (Kudüs'ün Zaptından Urfa'nın Fethine 1099-1143)*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Ayönü Y. (2014). *Selçuklular ve Bizans*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Basık C. (2013). *Hiç Bizans Olmadı Romulus'tan Fatih'e Roma Devleti*. C.1, İstanbul: Türkmen Kitabevi Yayınları.
- Cahen C. (2013). *Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Chalandon F. (1907). *Histoire de la domination normande en Italie et en Siciles*, Paris: Librairie A. Picard et Fils.
- Chalandon F. (1900). *Regne D'Alexis I'Comnene (1081-1118)*, *Libraires de la Societe de l'Ecole des Chartes et des Archives Nationalaes*, Paris: A. Picard et Fils.
- Appendix A. Çapan F. (2016). "Bizans İmparatoru I. Justinianos'un (527-565) Evrensel İmparatorluk Çabaları ve Sonuçları", *1. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, Elazığ, s.885-891.
- Demirkent I. (1997). *Haçlı Seferleri*, İstanbul: Dünya Yayınları.
- Demirkent I., "1082-1302 Yılları Arasında Bizans-Venedik İlişkilerine Kısa Bir Bakış", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S.36, İstanbul, s.137-154.
- Demirkent I. (1994). *Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (118-1146)*. C.II., Ankara: Türk Tarih Kurumu.

- Demirkent I. (2001). *Ioannes Kinnamos'un Historia'sı (118-1176)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Erdoğan T. (2019). *İmparator II. Ioannes Komnenos Dönemi Bizans Tarihi (1118-1143)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü.
- Freising O.V. (1953) *The Deeds of Frederick Barbarossa*. terc. Ch. Mierow, New York: Columbia University Press.
- Gregory T. E. (2018). *Bizans Tarihi*. (E. Ermert, Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İbnü'l E. (1987). *El Kâmil Fi't Tarih*. (A. Özyaydın, Çev.), İstanbul:1987.
- İnce F. (2021). "II. Haçlı Seferi ve I. Manuel Komnenos Dönemi Bizans-Haçlı İlişkileri" *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, C.11, S.21, BİLSAM Yayınları, Malatya, s.73-96.
- Kaleli E. (2018). "Bizans İmparatoru I. Manuel Komnenos'un (1143-1180) Dış Politika Anlayışı ve Selçuklular", *III. Ines Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı*, 28 Nisan-01 Mayıs 2018- Alanya/Antalya, s.1238-1245.
- Kesik M. (2003). *Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan I. Mesud Dönemi (1116-1155)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Khoniates N. (1995). *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)*. (F. Işıltan, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Mazal O. (1995). *Manuel D'Études Byzantines, traduit de l'allemand par Claude Détienné*, Turnhout, Brepols: Turnhout.
- Sevim A. (2014). *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Sevim O. (2020). "Bizans İmparatoru I. Manuel Komnenos Döneminde Bizans-Venedik İlişkileri (1143-1180)", *The Legends Journal of European History Studies*, Sayı I, Tokat, s.126-140.
- Şahin S. (2016). *Sicilya'da Normanlar ve Müslümanlar*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Turan O. (2016). *Selçuklular Zamanında Türkiye*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Turan O. (1973). *Türkler Anadoluda*. İstanbul: Hareket Yayınları.
- Yiğit H. (2018). "İslam Tevhit İnancının Bizans İmparatoru I. Manuel Komnenos Üzerindeki Etkisi", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, C.10, S.19, Giresun, s.633-646.
- Zonaras I. (2008). *Tarihlerin Özeti*, (B. Umar, Çev.) İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.